

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин

ім. Б.Д. Гаврилишина

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Новітні міграційні напрями у Європі»

Студентки 4 курсу групи МІ-41

Галузі знань 0302 Міжнародні відносини

Напряму підготовки

6.030204 Міжнародна інформація

Ничик Ольги Володимирівни

Керівник доц. Дем'янюк О.Б.

Національна школа _____

Кількість Балів: _____ Оцінка:ECTS _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ МІГРАЦІЇ	5
1.1. Значення і поняття міжнародної міграції	5
1.2. Основні країни походження міжнародних мігрантів	6
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	12
2.1. Особливості європейської історії міграції.	12
2.2. Аналіз міграційних тенденцій у Європі	14
РОЗДІЛ 3 РОЛЬ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ МІГРАЦІЇ	19
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	26
ДОДАТКИ.....	29
ДОДАТОК А.....	29

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах розвитку глобальної економіки, політичних змін, поглиблення нерівності країн за рівнем добробуту, військових сутичок, екологічних катастроф та інших явищ міжнародна міграція постала як комплексна глобальна проблема, що торкається інтересів усіх країн світу. На глобальному рівні міжнародна міграція все більше сприймається як невід’ємна частина процесу глобального розвитку.

Огляд літератури за темою дослідження. Розпочинаючи з XIX століття, процес міжнародної міграції привернув увагу великої кількості науковців. Невпинний розвиток міграційних процесів і швидке збільшення міжнародних мігрантів наприкінці XIX, на початку і у другій половині XX століття спонукали дослідників шукати відповіді на запитання про те, які чинники сприяють розвитку міжнародної міграції. За минулі півтора століття досліджень появились певні вчення, завдяки яким можливо проводити детальний аналіз міграції.

Міграційні процеси досліджують у своїх роботах вітчизняні та іноземні дослідники. Такі як: Т. Курунова, І. Ольшевська, Я. Петрова, О. Ровенчак, Ю. Цевух, М. Якуб, С. Босвел, П. Мартін, Д. Кард, Д. Массей, Дж. Пішке, С. Калс, Х. Злотник, І. Колет, К. Іглічко, О. Малиновська, О. Піскун, Т. Клінченко, О. Грішнова, О. Білик та багато інших.

Мета курсової роботи — дослідження міграції та її механізм впливу на геополітичні процеси країн Європи для виявлення основних закономірностей міграційних тенденцій.

Відповідно до визначеної мети дослідження у роботі поставлено такі **завдання:**

- дослідити поняття міграції;
- дослідити рівні та тенденції міжнародної міграції;
- виявити причини виникнення і проаналізувати етапи розвитку європейської міграції;

- провести оцінку міграційних показників для європейських країн та України зокрема.

Об'єктом даного дослідження є процес міграції в контексті глобалізації світового господарства і сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин.

Предмет дослідження: аналіз міграційних процесів у країнах Європи.

Методи, що використовуються для дослідження теми полягають у:

- аналізі наукових робіт, статей та електронних ресурсів по даній тематиці;
- порівнянні статистичних даних;
- синтезі зібраної інформації;
- систематизації даних.

Практична значущість даної дослідницької роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для комплексного статистичного аналізу міграції у Європі .

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ МІГРАЦІЇ

1.1. Значення і поняття міжнародної міграції

Міграція є складним поняттям, оскільки вона включає людей, які переміщуються з різних причин у різні місця. Мігрантом може бути особа, яка переїжджає в інше місто; біженець, який перетинає міжнародний кордон, щоб уникнути релігійних чи політичних переслідувань; шукач роботи, який прямує до іншої країни для кращих економічних можливостей; раб, який насильно переміщений; або особа, що змушена переїхати через війну чи стихійне лихо. Демографам бракує єдиного, оперативного визначення міграції, оскільки вона відбувається за різних умов [1].

Міграція — це термін, який використовується для опису руху людей в різних контекстах і ситуаціях, в тому числі вторгнення, завоювання, переміщення під дією сили зброї. Існує найбільш звичне і сучасне розуміння міграції — рух окремих осіб або сімей, як правило, для економічних або соціальних цілей, що постає на перший план [5, с.21].

Міграційні експерти погоджуються з тим, що потоки мігрантів були та продовжують бути важливими векторами соціального, економічного і культурного життя. Незважаючи на те, що неможливо точно визначити, скільки людей були мігрантами в певний, конкретний момент історії, існують свідчення про існування такого способу життя в усі періоди світової історії.

Правова та адміністративна основа для сучасної міграції була розроблена в кінці дев'ятнадцятого століття. Друга світова війна часто ідентифікується як ще один важливий розподіл в історії міграції. Велика кількість людей скористалася міграційними програмами, які були встановлені в США, Канаді, Австралії та Аргентині [5, с.52].

Соціальні зміни є важливим наслідком, який міграція здійснює у всіх країнах призначення. Однорідні суспільства зазнавали змін і перетворювалися в складне мультикультурне товариство. У деяких країнах

такий процес вважають доречним і навіть бажаним, в той час як в інших міграція є предметом численних дискусій [6, с. 125-126].

У 1965 році налічувалося близько 75 мільйонів мігрантів у всьому світі. У тому році виявлено лише невелику кількість країн, які ідентифікувались як «країни призначення». До 2000 року це число виросло до 173 мільйонів. В даний час практично кожна країна є частиною міжнародної міграції. "Кількість міжнародних мігрантів у всьому світі зросла зі 173 мільйонів осіб в 2000 році до 244 мільйонів у 2015 році. Ця цифра включає майже 20 мільйонів біженців", - зазначив перший заступник Генерального секретаря ООН Я.Еліассон. Світовий Банк прогнозує, що кількість мігрантів у світі збільшиться на 3% до 2025 року [1].

Таким чином, в даний час уряди стикаються зі зростаючими проблемами управління міграцією, оскільки вона стає все більш поширеною і глобальною.

1.2. Основні країни походження міжнародних мігрантів

Число міжнародних мігрантів в усьому світі продовжує зростати швидкими темпами. Протягом останніх п'ятнадцяти років воно досягло 244 мільйонів осіб в 2015 році, в порівнянні з 222 мільйонами у 2010 році, 191 мільйонами в 2005 році і 173 мільйонами в 2000 році. В період з 2000 по 2005 роки частка міжнародних мігрантів зросла в середньому на 2% в рік. У період 2005-2010 років, щорічний темп зростання прискорився, досягнувши 3%. Однак, пізніше він сповільнився до 1,9 % в рік в період 2010-2015 років.

Число біженців у світі досягло найвищого рівня, якого не було ще за часів Другої світової війни. У 2014 році загальне число біженців в світі оцінюється в 19,5 мільйони чоловік, що складає близько 8 % всіх міжнародних мігрантів. Розвинені регіони прийняли 86% біженців в світі (12,4 млн. чоловік) — найвище значення більш ніж за два десятиліття. Найменш розвинені країни надали притулок 3,6 мільйонам біженців, або 25% від загального обсягу. У 2014 році Туреччина прийняла найбільше біженців,

а саме 1,6 мільйони. Після Туреччини слідує Пакистан (1,5 млн.), Ліван (1,2 млн.), Ісламська Республіка Іран (1 млн.), Ефіопія та Йорданія (по 0,7 млн. кожна). Більше половини (53%) біженців надходять всього з трьох країн: Сирійської Арабської Республіки (3,9 млн.), Афганістан (2,6 млн.) і Сомалі (1,1 млн.) [17, с. 18].

Хоча більшість міжнародних мігрантів у світі живуть в країнах з високим рівнем доходів, чимало мігрантів походять з країн із середнім рівнем доходу. У 2015 році налічувалося 157 мільйонів міжнародних переселенців, які народилися в країнах з середнім рівнем доходу, що дорівнює майже 65% усіх мігрантів. Мігрантів, що походять з країн ОЕСР, налічується близько 42 млн. або 17%; з країн з високими доходами, що не входять в ОЕСР — 20 млн. або 8% і з країн з низьким рівнем доходу — 25 млн. або 10%. У період з 2000 по 2015 рік число мігрантів, що походять з країн із середнім рівнем доходів збільшилося досить швидкими темпами (рис. 1.1).

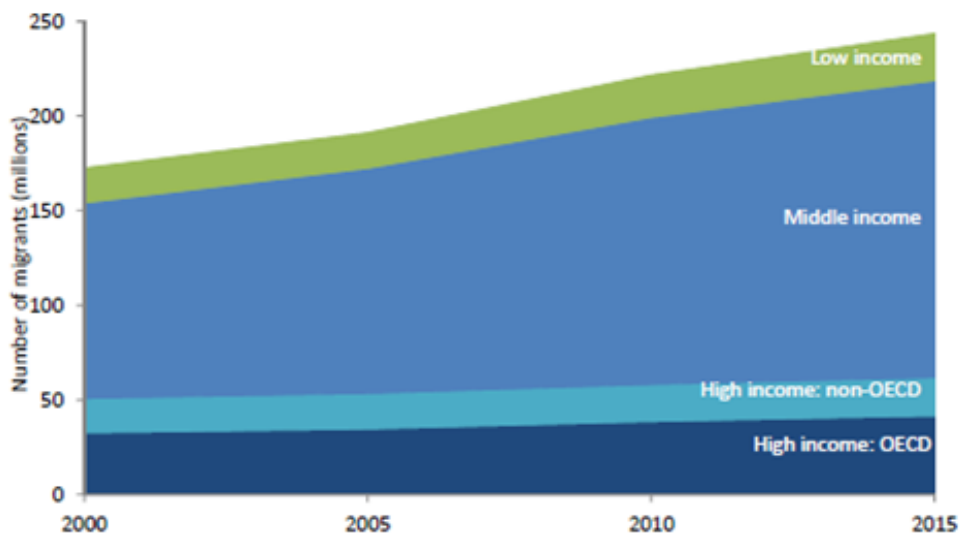

Рис. 1.1. Кількість міжнародних мігрантів за рівнем доходу їх країни походження

Джерело: [14]

Майже половина всіх міжнародних мігрантів у всьому світі народилися в Азії. У 2015 році з 244 мільйонів міжнародних мігрантів у всьому світі, 104 мільйони або 43%, родом з Азії. Європа була батьківщиною другого за

величиною числа міжнародних мігрантів (62 млн, або 25 %), за нею йдуть Латинська Америка і Карибський басейн (37 млн. або 15 %) та Африка (34 млн. або 14 %). Відносно невелика кількість мігрантів у всьому світі народилися в Північній Америці (4 млн. або 2 %) та Океанії (2 млн. або 1 %) (рис. 1.2) [20].

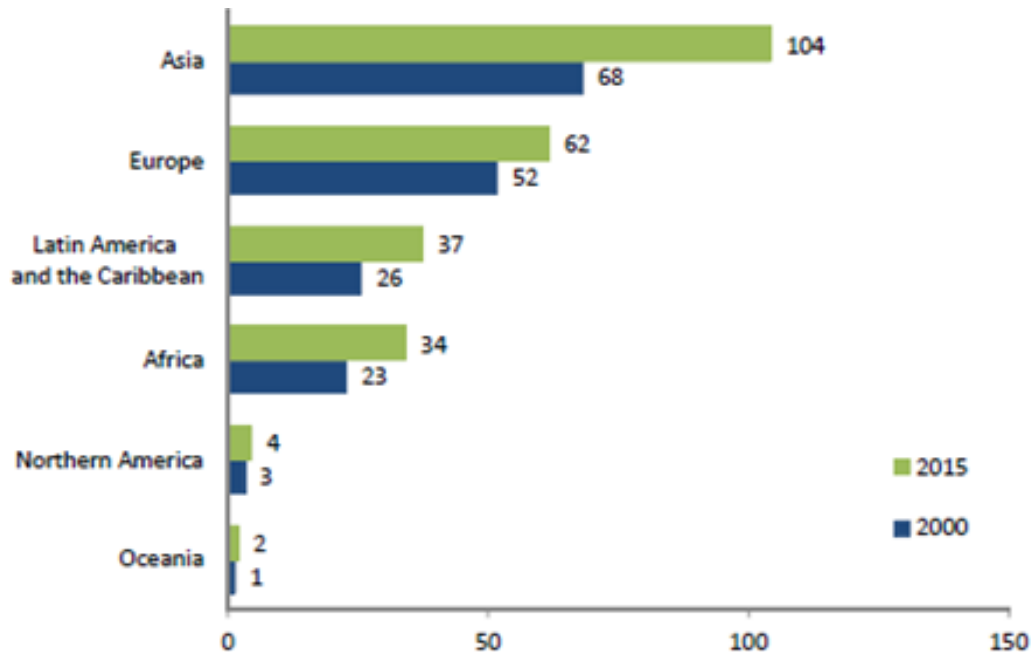

Рис. 1.2. Кількість міжнародних мігрантів за основними районами походження

Джерело: [14]

У період з 2000 по 2015 рік, розмір мігрантів з Азії зростав швидше, ніж в усіх інших районах. У цей період кількість переселенців з Азії зросла на 2,8 % в рік, в порівнянні з 1,2 % в Європі. Інші основні області, які також зазнали швидкого зростання емігрантів були в Африці (2,7 % на рік), Латинській Америці і Карибському басейні (2,5 % на рік), Океанії (2,4 % на рік) і Північній Америці (2,1 % на рік).

Населення з деяких країн, як правило, концентруються в окремих країнах призначення. Мексиканці зосереджуються тільки в одній країні — Сполучених Штатах Америки. У 2015 році Сполучені Штати Америки прийняли 12 мільйонів осіб, які народилися в Мексиці (рис. 1.3), що дорівнює майже 98 % всіх мексиканців, які живуть за кордоном. Інші

приклади країн, мешканці яких знаходяться переважно в одному районі, включають: Алжир (у Франції), Буркіна-Фасо (в Кот-д'Івуарі), Кубу і Сальвадор (в Сполучених Штатах Америки) та Нову Зеландію (в Австралії). На відміну від цього, діаспора в Індії більш рівномірно розподілена між низкою країн призначення, в тому числі Об'єднаними Арабськими Еміратами (3 млн.), а також Пакистаном і Сполученими Штатами Америки (по 2 млн. в кожній). Країни колишнього Радянського Союзу, в тому числі Російська Федерація та Україна, також мають більш рівномірний розподіл населення.

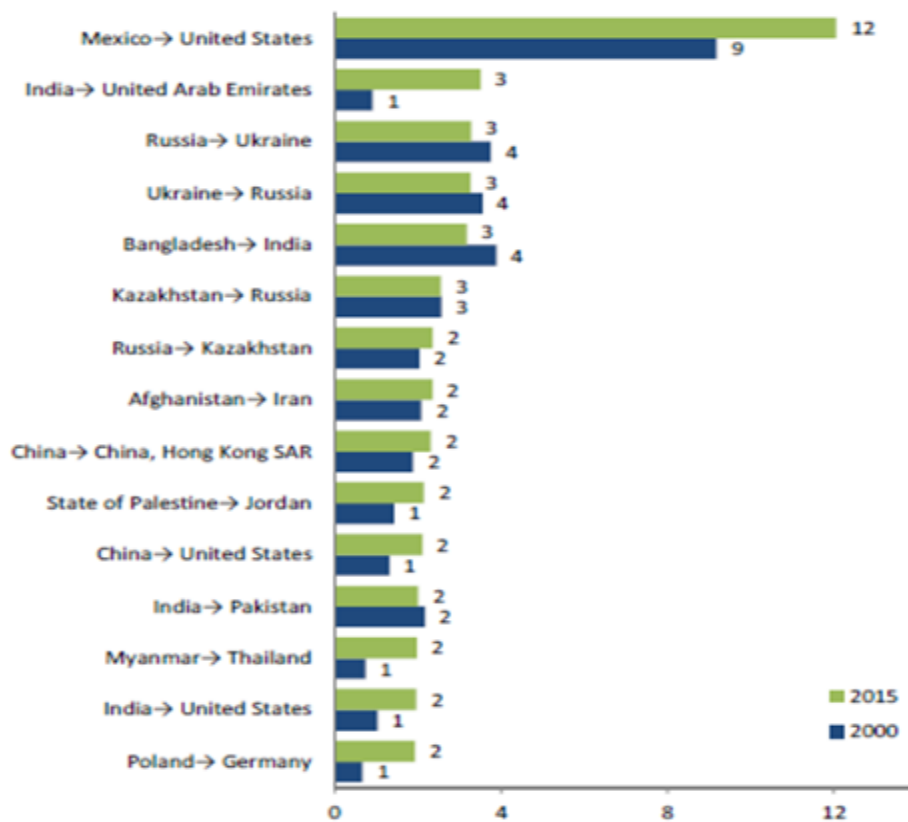

Рис. 1.3. П'ятнадцять найбільших популяцій мігрантів з однієї країни походження в інші, 2000 та 2015 роки

Джерело: [14]

Азія має найбільшу кількість людей, які живуть за межами своєї основної області народження. Станом на 2015 рік 42 мільйони міжнародних мігрантів, які народилися в Азії, живуть в інших місцях. З них більшість мешкають в Європі (20 млн.), Північній Америці (17 млн.) і Океанії (3 млн.). Мігранти, народжені в Латинській Америці і Карибському басейні, займають друге місце за кількістю, а саме 32 млн. Більшість цих мігрантів живуть в

Північній Америці (26 млн.) і в Європі (5 млн.). Європа є третьою за кількістю людей, що живуть за межами своєї основної області народження (22 млн.). Ці мігранти в основному знаходяться в Азії і Північній Америці (по 8 млн.) і Океанії (3 млн.).

Індія в даний час має найбільшу діаспору в світі, за нею слідують Мексика, Російська Федерація та Китай. Станом на 2015 рік з Індії виїхало близько 16 мільйонів, порівняно з 12 млн. з Мексики (рис. 1.4). До країн з великими діаспорами включена Російська Федерація (11 млн.), Китай (10 млн.), Бангладеш (7 млн.), а також Пакистан і Україна (6 млн. кожен). З двадцяти найбільших країн походження міжнародних мігрантів, 11 знаходяться в Азії, 6 в Європі та по 1 в Африці, Латинській Америці і Карибському басейні та Північній Америці [14].

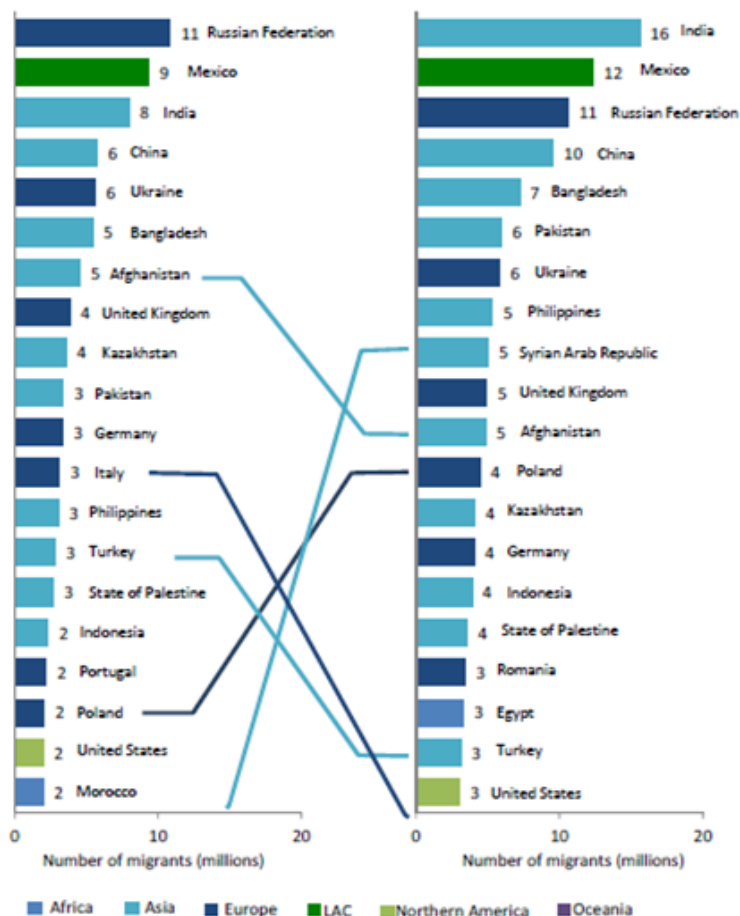

Рис. 1.4. Двадцять країн походження мігрантів за найбільшою чисельністю діаспор, 2000 та 2015 р.

Джерело: [14]

У період з 2000 по 2015 рік, деякі країни пережили швидке зростання чисельності їх мігрантів. Серед країн і областей з швидким середньорічним темпом зростання за цей період були: Сирійська Арабська Республіка (13,1 % в рік), Румунія (7,3 % в рік), Польща (5,1 % в рік) та Індія (4,5 на % в рік). У Сирії таке зростання зумовлене значним відтоком біженців та осіб, які шукають притулку, після конфлікту в регіоні.

Отже, кількість міжнародних мігрантів з кожним роком стрімко зростає. Найбільш популярними країнами серед подорожуючих є ті, котрі мають розвинену економіку та високий рівень життя.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ

2.1. Особливості європейської історії міграції.

Сучасний міграційний цикл створився в Європі під час сільськогосподарської революції, зростання капіталізму та наступними процесами індустріалізації в XIX і XX століттях. Люди зі швидко видозмінюваної сільської місцевості були витіснені на нові промислові виробничі майданчики в зростаючих містах.

Протягом століть купці та ремісники перетинали континент, щоб займатися торгівлею або, щоб почати нове життя. Мільйони емігрували з Європи, спочатку в колонії, а пізніше в Америку. Європа має давню історію вимушеної міграції: від вигнання євреїв з Іспанії до переселення населення на південний-схід Європи, викликане численними війнами між Російською, Австро-Угорською та Османською імперіями.

Імміграція в Європу має довгу історію, але істотно зросла в XX столітті [3, с.85].

Країни Західної Європи особливо відчували високий зріст імміграції після Другої світової війни тому багато європейських країн сьогодні мають значні групи іммігрантів, як європейського так і неєвропейського походження. В умовах сучасної глобалізації, міграція в Європі прискорюється в швидкості і масштабі.

До кінця 1960-х і 1970-х років Греція, Ірландія, Італія, Норвегія, Португалія, Іспанія та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії були в основному джерелами еміграції, відправляючи велике число емігрантів в Північну, Південну Америку та Австралію. Після того як рівень життя в цих країнах зріс, то тенденція змінилася і країни стали магнітом для імміграції (в першу чергу з Марокко, Сомалі, Єгипту до Італії та Греції, з Марокко, Алжиру і Латинської Америки в Іспанію і Португалію, а також з

Ірландії, Індії, Пакистану, Німеччини, США і Ямайки в Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) [8, с. 213].

Широкомасштабна міграція в Західну Європу є пізнішою. З 1960 по 1973 роки кількість зарубіжних працівників у Західній Європі подвоїлася з 3% до 6% робочої сили. Міграція була найвищою у таких місцях, як Великобританія та Франція, з відносно відкритим доступом для громадян з їх колишніх колоній. У Німеччині після 1960 р. кількість іноземців зросла на 4 млн., хоча вони рідко ставали громадянами. Іноземне населення продовжувало зростати через те, що в більшості країн щорічно видавались десятки тисяч дозволів на проживання для цілей воз'єднання сім'ї. Країни ЄС також видають тисячі дозволів на роботу кожен рік. У Великобританії в 1997 році було прийнято 54 тисячі заяв від американців та японців, які намагались зайняти в цій країні висококваліфіковані робочі місця [4, с. 108].

Деякі вчені стверджують, що збільшення міграції впливає з 1980-х років через глобальну нерівність між бідними і багатими країнами.

В результаті прийняття Шенгенської угоди в 1985 році став можливим безкоштовний проїзд в межах Європи. Громадяни країн-членів Європейського Союзу і їх сім'ї мають право жити і працювати в будь-якому місці в межах ЄС. Проте, всі жителі Шенгенської зони мають повне право пересуватися в її межах для туристичних цілей, терміном до трьох місяців.

Починаючи з 2004 року Європейський Союз надав громадянам свободу пересування та вибір місця проживання в межах ЄС, а термін «іммігрант» з тих пір в основному використовується для позначення громадян, що не проживають на цій території.

У травні 2009 року Європейська комісія прийняла Blue Card ЄС, щоб дозволити кваліфікованим робітникам з третіх країн працювати в будь-якій з країн-учасниць ЄС.

Європа як і Північна Америка є важливим районом у міграції. Кількість міжнародних мігрантів на 2000 рік складала 8% від загального населення, а саме 56,2 мільйони осіб. Станом на 2015 рік кількість мігрантів збільшилась і

дорівнює 76 мільйонів осіб, тобто 10% від загального населення. Існують всі ознаки того, що значущість Європи як регіону призначення буде збільшуватися, тому що європейські країни заманюють мігрантів, щоб отримати робочу силу, оскільки очікується її дефіцит у найближчі десятиліття [12].

Однак, європейські уряди і їхні виборці продовжують проявляти глибоку амбівалентність на рахунок міграції. Проте, схожість між цими країнами не слід переоцінювати, майже у всіх випадках питання трудової міграції, нелегальної міграції, надання притулку та інтеграції стали досить політично спірним. Деякі ліберально орієнтовані уряди почали проводити певні обмежувальні заходи щодо міграційних процесів. У той же час, багато країн стають все більш багатонаціональними, створюючи певні стимули для включення інтересів етнічних меншин. Залишається неясним, яким чином уряди вирішуватимуть цю напруженість на національному та регіональному рівнях. Також, існують дві групи мігрантів: ті, яких потребують, тобто економічно вигідні, що в'їжджають через регулярні програми і «небажані» нелегальні мігранти, шукачі притулку та біженці [10, с. 14].

Цілком зрозуміло, що з давніх-давен Європа приваблювала усіх подорожуючих через вдале географічне розміщення та економічну могутність країн. Таким чином, задля вдалого аналізу міграційних тенденцій було необхідним дослідити історію європейської міграції.

2.2. Аналіз міграційних тенденцій у Європі

Дослідження показують, що польський народ представляє найвищий відсоток населення іноземного походження в Норвегії. Також, найбільша частка іммігрантів в Республіці Ірландія родом з Великобританії.

Подані нижче карти, створені Якубом Меріаном, чеським лінгвістом, математиком і художником, засновані на дослідженні Організації Об'єднаних Націй з міжнародної міграції 2015 року. Вони показують європейську міграцію та розбиті на декілька пунктів [16].

1. Кількість народжених за кордоном людей, як відсоток від загальної чисельності населення

Більшість очікує побачити Великобританію в першій п'ятірці, але це не так.

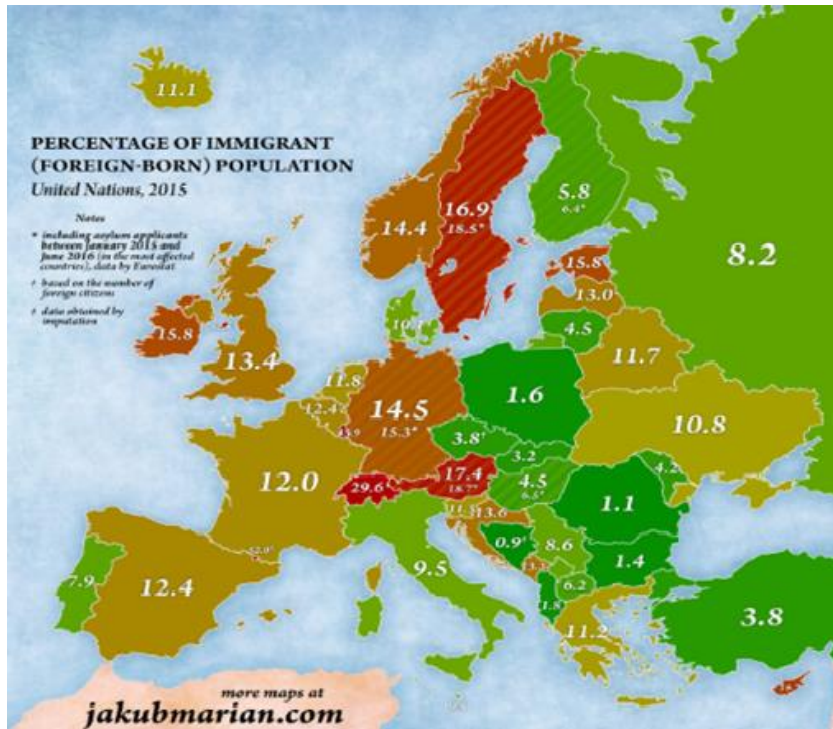

Рис. 2.1. Відсоток населення іноземного походження, 2015 рік

Джерело: [16]

Країна з найвищим відсотком іноземного походження людей — Люксембург (45,9%), далі йде Швейцарія (29,6%), Швеція (18,5%), Австрія (17,4%), Естонія (15,8%) і Німеччина (14,5%). У Великобританії — 13,4% (рис. 2.1.).

2. Країни, з яких приїжджає більшість іммігрантів

Найбільша частка іммігрантів до Великобританії в 2015 році була родом з Індії; у Норвегії з Польщі, а в Австрії і Швейцарії з сусідньої Німеччини. Велика частина іноземного походження населення Ірландії походить з Великобританії.

До Франції, Іспанії і Португалії іммігранти прибувають з півдня (Алжиру, Марокко і Анголи відповідно). До Греції і Македонії — з Албанії.

У Польщі та Чехії більшість іммігрантів з України. У багатьох країнах Східної Європи російські іммігранти становлять найбільшу кількість.

3. Зміна числа іммігрантів в останні п'ять років

Третя карта Меріана показує, як політичні потрясіння останніх п'яти років вплинули на початкові імміграційні цифри.

Тенденції на першій карті, що показали країни і відсоток іноземного походження населення продовжуються на третій карті.

Так, наприклад, Люксембург, Швейцарія, Швеція, Австрія і Норвегія, які показали найвищий відсоток іноземного походження людей в порівнянні з загальною кількістю населення, також мають доволі значне збільшення в іммігрантах у період з 2010 по 2015 роки. Великобританія та Фінляндія слідують за ними (рис. 2.2.).

Зменшилось число мігрантів у Польщі, Балтійських країнах, Іспанії, Італії та Греції.

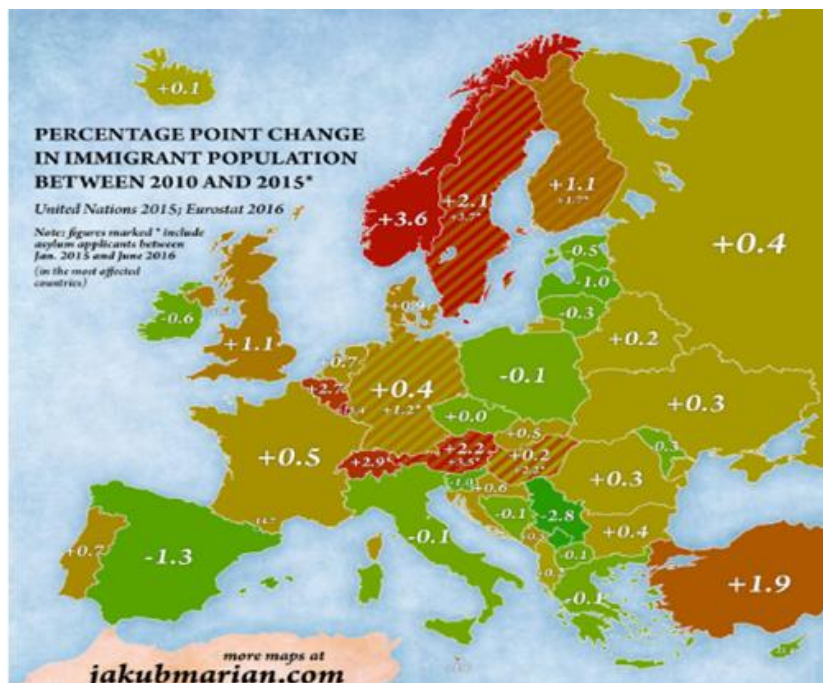

Рис. 2.2. Зміна числа іммігрантів у відсотках, 2010 та 2015 роки

Джерело: [16]

У ході дослідження застосовано кластерний аналіз, а саме метод k-середніх, за допомогою якого об'єкт відносять до кластера, відстань до якого є мінімальною.

Оскільки, перед тим як мігрувати в певну країну, іммігрант оцінює її за певними параметрами, що впливають на його рішення, країни Європи було згруповано за схожістю. Такими чинниками є [13]:

- Індекс людського розвитку (HDI)
- ВВП на душу населення (GDP per capita (current US\$))
- Індекс соціального прогресу (Social Progress Index)
- Індекс здоров'я (Health and Wellness)
- Індекс особистої свободи і свободи вибору (Personal Freedom and Choice)
- Індекс толерантності (Index of tolerance)
- Індекс економічної свободи (Index of economic freedom)

Інтерпретація результатів

Під час дослідження проаналізовано 35 країн Європи, які поділено на 3 кластери.

До першого кластеру належать країни з високими показниками: Індекс людського розвитку (в середньому 0,91), рівень ВВП на душу населення (50871,25), індекс соціального прогресу (87,96) , індекс здоров'я (71,15), індекс особистої свободи і свободи вибору (87,47), індекс толерантності (76,87) та індекс економічної свободи (73,01) (Табл. 2.1.).

До другого кластеру входять країни з середніми показниками, а до третього – з найнижчими показниками (Табл. 2.1.).

На першій карті Якуба Меріана показано країни в яких найбільше іноземного населення (Рис. 2.1). Відповідно, в перший кластер входять ті країни, котрі мають велику кількість іммігрантів, а саме: Австрія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ісландія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Великобританія. До третього: країни колишнього СРСР та країни, що розвиваються, які не є популярними серед переселенців (Табл. 2.2.).

Отже, при виборі країни перебування мігрант аналізує багато факторів та в кінцевому результаті обирає державу з найкращими показниками.

Таблиця 2.1.

Середні значення для кластерів

Variable	Cluster Means (data.sta)		
	Cluster No. 1	Cluster No. 2	Cluster No. 3
Індекс людського розвитку	0,91	0,85	0,767
ВВП на душу населення	50871,24	18270,17	5817,566
Індекс соціального прогресу	87,96	80,69	68,605
Індекс здоров'я	71,15	64,56	54,363
Індекс особистої свободи і свобод	87,47	70,43	54,085
Індекс толерантності	76,87	56,78	42,819
Індекс економічної свободи	73,01	66,89	59,173

Джерело: розроблено автором за даними [13]

Таблиця 2.2.

Розподіл об'єктів за виділеними кластерами

Members of Cluster Number 1 and Distances from Respective Cluster contains 13 cases		Members of Cluster Number 2 and Distances from Respective Cluster contains 11 cases	
	Distance		Distance
Бельгія	3986,47	Кіпр	1879,502
Данія	422,59	Республіка Чехія	272,848
Фінляндія	3235,45	Естонія	435,328
Франція	5543,11	Греція	101,583
Німеччина	3612,56	Угорщина	2232,500
Ісландія	263,82	Італія	4417,517
Ірландія	3878,84	Литва	1558,407
Нідерланди	2483,78	Польща	2160,302
Норвегія	8893,18	Португалія	359,909
Швеція	110,21	Словацька республіка	824,685
Швейцарія	11366,84	Словенія	928,443
Велика Британія	2643,96		

Members of Cluster Number 3 and Distances from Respective Cluster contains 11 cases	
	Distance
Албанія	707,704
Білорусія	29,832
Боснія та Герцоговина	592,769
Хорватія	2161,311
Македонія	364,721
Молдова	1500,334
Чорногорія	222,479
Румунія	1192,630
Росія	1237,861
Сербія	220,147
Україна	1399,469

Джерело: розроблено автором за даними [13]

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ МІГРАЦІЇ

Значні геополітичні перетворення впливають на всі аспекти життя українського суспільства, включаючи міграцію. Інтенсивність, характер та напрямки міграції українського населення різко змінилися після розпаду Радянського Союзу, коли країна відкрилася для світу і її громадяни могли повністю використати право на свободу пересування. Підписання Угоди про асоціацію та шлях до безвізового режиму між Україною та ЄС привели до низки важливих реформ у сфері управління міграцією. Проте анексія Криму та конфлікт на Донбасі спричинили масове переміщення населення, посилили глибоку економічну кризу і призвели до посилення трудової міграції.

Після здобуття Україною незалежності, транскордонна мобільність населення швидко зростала в першу чергу завдяки перетинанням західного кордону. У 2013 році, тобто до приєднання Криму та конфлікту на Сході України, кількість поїздок українців до Польщі вперше перевищила кількість поїздок до Росії (Рис. 3.1.).

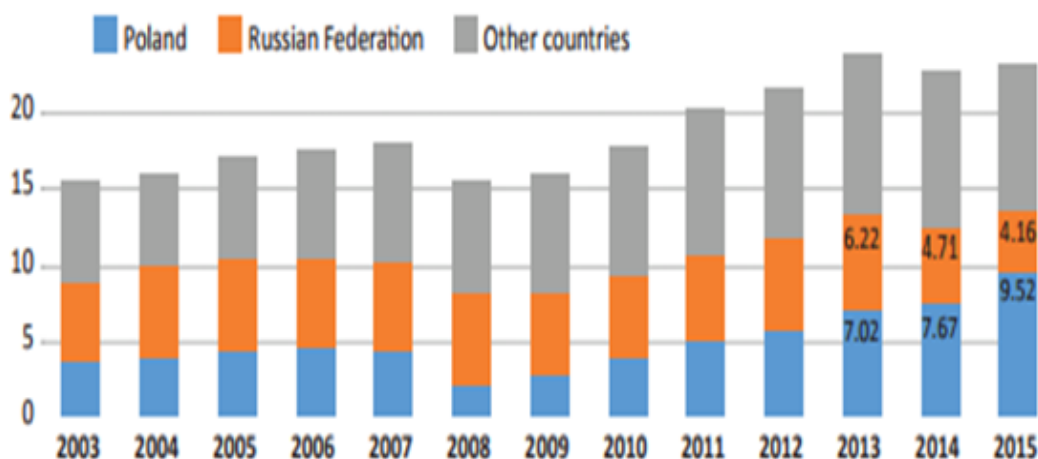

Рис. 3.1. Кількість перетину кордону українцями в 2003-2015 роках, мільйони разів

Джерело: [2]

З початку конфлікту спостерігалось загальне зменшення кількості поїздок за кордон, особливо до Росії. У 2014 році українці подорожували у інші країни майже на 30% менше, ніж у 2013 році. У той же час кількість поїздок до ЄС продовжувала зростати, збільшившись з 10,5 млн. у 2014 році до 12,5 млн. у 2015 році [19].

Під час діалогу між ЄС та Україною щодо лібералізації візового режиму було полегшено та спрощено оформлення віз для українців та збільшено кількість виданих громадянам України шенгенських віз. Якщо в 2010 році українці отримали 1.28 мільйони шенгенських віз, то в 2013 році — майже 1.56 мільйони. Приблизно 39% з них склали багаторазові візи. У 2014 році частка багаторазових віз, виданих українцям, зросла до 52,4%, а в 2015 році досягла історичного максимуму 56,8% [11].

Інтенсифікацію транскордонної мобільності українців до ЄС сприяє Угода про малий прикордонний рух, підписана з Угорщиною у 2007 році, Польщею та Словаччиною в 2008 році, а також з Румунією в 2014 році. За цими угодами громадяни, що проживають на кордоні можуть подорожувати в сусідні країни без віз, в'їжджаючи на їх територію на відстань від 30 км (Польща) до 50 км (інші країни). За даними опитування подорожуючих, до 65% жителів 30-кілометрової прикордонної зони використовують дану можливість та перетинають кордон з Польщею [9].

У 2015 році українці отримали 493 000 перших дозволів на проживання в ЄС, що на 50% більше, ніж у 2014 році. Більшість цих дозволів (87%) видано у Польщі. Майже всі вони були короткостроковими (3-12 місяців) і видавалися для виконання сезонної роботи. Основною метою приїзду українських громадян до ЄС було намагання працевлаштуватись. Сімдесят шість (76%) відсотків дозволів на перебування були видані українцям у зв'язку з платною роботою, тоді як громадяни третіх країн отримали близько третини таких дозволів.

Перша можливість України користуватися правом на свободу пересування співпала з глибокими структурними перетвореннями економіки,

що супроводжувалися зниженням життєвого рівня та збільшенням безробіття. Через деградацію вільних систем охорони здоров'я та освіти населення повинно було покривати ці витрати самостійно. За відсутності розвиненої кредитної системи, тим, хто бажає почати бізнес був потрібен стартовий капітал. Перехід до ринкової економіки створив новий споживчий попит на продукцію, що була досить дорогою для населення, таку як житло, автомобілі та побутові прилади. Це стимулювало трудові міграції, які наприкінці 1990-х років стали масовим явищем і джерелом доходу багатьох сімей.

Згідно з дослідженням, проведеним у рамках проекту МОМ у 2015 році, близько 700 тисяч громадян України працювали за кордоном [18].

Рис. 3.2. Оцінка кількості українських робітників у 2015 році

Джерело: [15]

Згідно з тим же дослідженням, більшість українських трудових мігрантів — це чоловіки, більше 40% мають 30-44 роки та походять із західних регіонів країни. Сорок один (41%) відсотків працівників-мігрантів мають середню або професійну освіту, 36% мають вищу освіту.

Основними країнами призначення українських трудових мігрантів є Польща, Російська Федерація, Чеська Республіка та Італія.

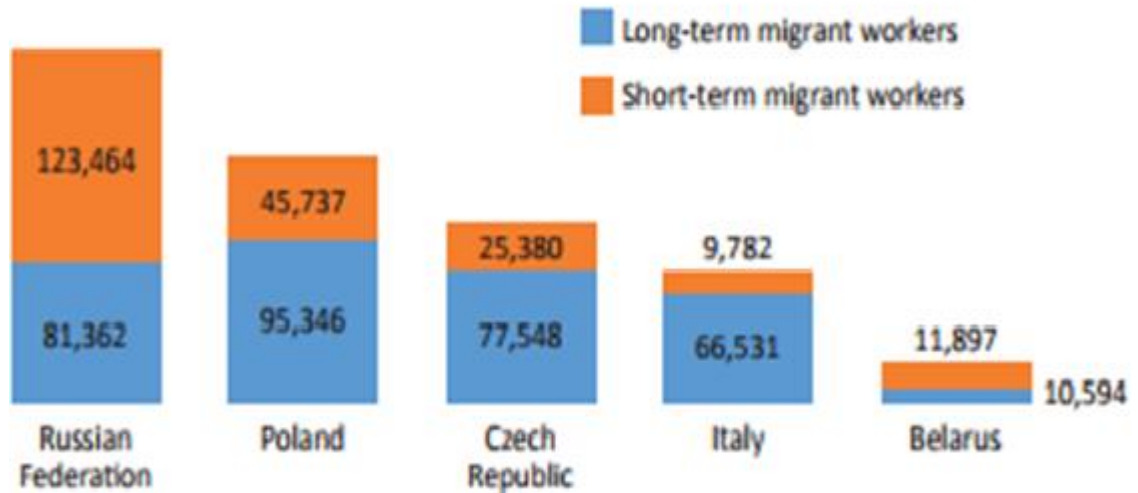

Рис. 3.3. Основні країни-призначення для мігрантів з України, 2014-2015 роки

Джерело: [15]

Сектор зайнятості українських трудових мігрантів — це, перш за все, будівництво (чоловіки) та побутовий догляд (жінки), а також сектор послуг та сільське господарство.

Внаслідок військового конфлікту та глибокої економічної кризи популяризація еміграції зростає серед населення. Спроби вирішити проблеми шляхом пошуку роботи за кордоном сприяють досвіду трудової міграції українців та потужних міграційних мереж, що виникли в останні десятиліття. Опитування, проведене МОМ на навесні 2015 року, показало, що 8% українців найближчим часом планують знайти роботу за кордоном або вже знайшли. За аналогічним опитуванням у 2011 році їхня частка становила 6% [15].

Зростання трудової міграції супроводжується зростаючою переорієнтацією потоків зі сходу (до Росії) на захід (до ЄС). Згідно з цим опитуванням, частка потенційних міграційних робітників з України, які прагнуть працювати в Росії, скоротилася з 18% у 2011 році до 12% у 2015 році. Водночас, привабливість Польщі зросла з 7% у 2006 році, коли було проведене перше подібне опитування, до 30% у 2015 році [18].

За даними ЮНЕСКО, у 2000 - 2012 роках число українських студентів за кордоном збільшилося більш ніж у чотири рази і досягло 37 тисяч. Основний ріст був у країнах, до яких спрямовувалась робоча міграція з України. [7]

Протягом останніх двох років темпи зростання числа українців, які вирушили за кордон, прискорились. Згідно зі щорічним моніторингом кількості українських громадян, які навчаються на стаціонарі в зарубіжних університетах, що проводяться аналітичним центром CEDOS (охоплюючи 34 країни), у 2015 навчальному році 47724 громадян України навчались за кордоном. Більшість з них перебувають в Польщі (15 000), Німеччині (9000), Росії (6000), Канаді (2000), Чехії (2000), Італії (1900), США (1500), Іспанії (1400), Франції (1300) та Великобританії (1000) [7].

Варто зробити висновок, що Україна є важливим суб'єктом європейської міграції. Дедалі частіше українці подорожують за кордон, де працюють, навчаються у ВНЗ, а також залишаються на постійне місце проживання. У свою чергу, уряди країн-учасниць ЄС лояльно налаштовані щодо таких міграційних напрямів та сприяють цьому на законодавчому рівні.

ВИСНОВКИ

В результаті виконаної роботи слід зробити такі висновки:

1. У ході роботи виявлено, що міжнародна міграція є складним і мінливим явищем, що охоплює мільйони людей. Попри брак повноцінних і надійних даних про масштаби міграції на глобальному рівні, можна стверджувати, що основними тенденціями міжнародної міграції на сучасному етапі є:

- 1) щорічне збільшення кількості мігрантів;
- 2) розширення діапазону країн, які є активними учасниками міжнародних міграційних процесів;
- 3) спрямованість і концентрація міжнародних мігрантів у найбільш розвинуті регіони світу.

2. Аналіз історичних етапів розвитку міграції і її ролі у міжнародних економічних відносинах дозволив виявити, що вона відіграє значну роль у формуванні трудових ресурсів приймаючих країн і несе позитивний ефект для країн походження мігрантів.

3. Визначено те, що імміграція широко позначається на європейському суспільстві і буде продовжувати це робити. Європа диверсифікувала себе культурно. Виявлено, що мігранти орієнтуються на розвинені країни зі стабільною економікою та низку інших факторів, незалежно на якій відстані знаходиться бажана держава.

4. Україна є яскравим прикладом того, як геополітичні зміни в Європі сприяють формуванню міграції. Підняття "залізної завіси" на початку 90-х років відкрило можливість українським громадянам мігрувати у сусідні країни. Військові дії, що розпочалися у 2014 році на сході України та відокремлення Луганської та Донецької областей, а також драматичний політичний та економічний перерозподіл ресурсів після протестів на Майдані у 2014 році, призвели до реорганізації міграції. У свою чергу європейські країни сприяють полегшенню міграції для населення України.

Згідно з дослідженням МОМ в структурі міграції, в Україні відбуваються зміни оскільки почало мігрувати населення не лише із західних районів, а й зі східної, центральної та північної частини України.

Таким чином, всі поставлені завдання в ході курсової роботи були виконані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гнатюк Т. О. Сучасні міграційні процеси: світові тенденції, європейські та українські особливості / Т. О. Гнатюк. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2007/69-56-19.pdf>
2. Державна прикордонна служба [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://dpsu.gov.ua/en/>
3. Курунова Ю. О. Міжнародна міграція в умовах європейського вектору національної економіки / Ю. О. Курунова // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези допов. III Міжнародної наук.-практ. конф. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 210 с.
4. Ольшевська І. П. Міжнародна міграція людських ресурсів в умовах глобалізації : дис. канд. екон. Наук: 08.00.02 / І. П. Ольшевська; Київський національний економічний ун-т ім. В. Гетьмана. – К., 2007. – 226 с.
5. Петрова Я. В. Міжнародна міграція населення як складова глобалізації та інтеграції сучасного суспільства / Я. В. Петрова // Вісник ОНУ.– 2008.– Т. 13, №5. – 857 с.
6. Ровенчак О. А. Міжнародна міграція крізь призму її причин і наслідків / О. А. Ровенчак // Вісник Львівського університету. – 2009. – Серія : соціологія. – Вип. 3. – 142 с.
7. Українські студенти закордоном: скільки та чому? [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-zakordonom-skilky-ta-chomu>
8. Цевух Ю. О. Розвиток міграційних процесів в країнах Європи / Ю. О. Цевух // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць ОДЕУ. – О., 2011. – № 3 (43). – 235 с.
9. Border Traffic and Movement of Goods and Services at the European Union's External Border on the Territory of Poland in 2013 / Central Statistical Office, Statistical Office in Rzeszow. – Warszawa-Rzeszow, 2014. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://rzeszow.stat.gov.pl/en/publications/border->

areas/border-traffic-and-movement-of-goods-and-services-at-the-european-unions-external-border-on-the-territory-of-poland-in-2013,2,5.html

10. Boswell C. Migration in Europe / C. Boswell // Global Commission on International Migration.— 2005.— Vol. 9. — P. 28.

11. European Commission. DGs Migration and Home Affairs. [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy>

12. European Migration Network [Электронный ресурс] — Режим доступа: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/pdf/general/emn_immigration_2006_en.pdf

13. Eurostat [Электронный ресурс] — <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

14. International Migration Report 2015 [Электронный ресурс] — Режим доступа: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

15. International organization of migration [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://www.iom.int/>

16. Jakub Marian – Maps [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://jakubmarian.com/category/maps/>

17. Martin Ph. Migrants in the global labor market / Ph. Martin.— University of California, Davis. — 2008. — 59 p.

18. Migration as an Enabler of Development in Ukraine [Электронный ресурс] — Режим доступа: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/iom_migration_as_an_enabler_of_development_in_ukraine.pdf

19. Migration in Ukraine: facts and figures [Электронный ресурс] — Режим доступа: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/ff_eng_10_10_press.pdf

20. OECD. Stat. [Электронный ресурс] — Режим доступа:
<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MIG>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Міграційна динаміка у європейських країнах за 2000, 2015 роки

Country or area	Number of international migrants (thousands)		International migrants as a percentage of total population		Females among international migrants (percentage)		Median age of international migrants (years)	
	2000	2015	2000	2015	2000	2015	2000	2015
EUROPE	56 271.9	76 146.0	8	10	52	52	41	43
Eastern Europe	20 428.5	19 684.4	7	7	53	53	43	45
Belarus	1 123.6	1 082.9	11	11	54	54	43	48
Bulgaria	43.4	102.1	1	1	58	54	41	44
Czech Republic	220.8	405.1	2	4	46	43	53	38
Hungary	297.0	449.6	3	5	53	51	49	41
Poland	825.3	619.4	2	2	59	58	67	72
Republic of Moldova	247.8	142.9	6	4	56	55	50	54
Romania	126.9	226.9	1	1	52	47	63	28
Russian Federation	11 900.3	11 643.3	8	8	50	51	40	43
Slovakia	116.4	177.2	2	3	56	53	51	51
Ukraine	5 527.1	4 834.9	11	11	57	57	46	47
Northern Europe	7 901.0	13 331.4	8	13	53	52	41	38
Channel Islands ⁶	64.3	82.3	43	50	53	52	43	43
Denmark	371.0	572.5	7	10	51	52	34	37
Estonia	249.5	202.3	18	15	60	60	55	63
Faeroe Islands	3.6	5.5	8	11	47	49	31	31
Finland ⁷	136.2	315.9	3	6	50	49	32	35
Iceland	15.9	37.5	6	11	55	52	34	32
Ireland	350.6	746.3	9	16	51	51	33	34
Isle of Man	39.0	45.2	51	52	52	50	46	43
Latvia	430.2	263.1	18	13	59	61	54	64
Lithuania	214.3	136.0	6	5	53	58	51	57
Norway	292.4	741.8	7	14	50	48	35	36
Sweden	1 003.8	1 639.8	11	17	52	51	42	41
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	4 730.2	8 543.1	8	13	53	52	40	37
Southern Europe	7 517.1	15 747.7	5	10	52	53	36	39
Albania	76.7	57.6	2	2	53	49	41	45
Andorra	42.1	42.1	64	60	48	47	43	46
Bosnia and Herzegovina	83.0	34.8	2	1	52	52	42	43
Croatia	585.3	576.9	13	14	53	53	45	51
Gibraltar	8.1	11.1	29	34	52	49	33	33
Greece	1 111.7	1 242.5	10	11	50	54	32	41
Holy See ^{8A}	0.8	0.8	100	100	52	53
Italy	2 121.7	5 788.9	4	10	54	55	35	39
Malta	21.5	41.4	6	10	52	47	32	38
Montenegro	..	82.5	..	13	..	59	..	43
Portugal	651.5	837.3	6	8	51	53	31	40
San Marino	4.0	4.7	15	15	46	45	33	35
Serbia ⁹	856.8	807.4	9	9	55	56	49	54
Slovenia	171.0	236.0	9	11	47	43	39	48
Spain	1 657.3	5 853.0	4	13	49	51	33	37
The former Yugoslav Republic of Macedonia	125.7	130.7	6	6	58	58	47	49
Western Europe	20 425.4	27 382.5	11	14	50	52	41	47
Austria	996.5	1 492.4	12	17	52	52	41	42
Belgium	853.4	1 387.9	8	12	48	48	37	39
France	6 278.7	7 784.4	11	12	51	51	46	48
Germany	8 992.6	12 005.7	11	15	50	52	40	50
Liechtenstein	15.5	23.5	47	63	48	51	41	42
Luxembourg	139.8	249.3	32	44	50	49	38	41
Monaco	21.8	21.0	68	56	52	51	51	56
Netherlands	1 556.3	1 979.5	10	12	51	52	37	42
Switzerland	1 570.8	2 438.7	22	29	46	51	33	43

Джерело: [14]